

Duidelijkheid en consistentie

Laten we bij alle geweeklaag over het nieuwe kabinet vandaag eens een zonnig puntje belichten. Ik vind het nieuwe debat over normen en waarden zo gek nog niet. Vergelijkbare beschavingsoffensieven in het verleden (ze werden in *Trouw* gisteren nog eens netjes op een rijtje gezet door de Tilburgse hoogleraar Wibren van der Burg: het ethisch reveil van Van Agt, de morele kruistocht van Hirsch Ballin, de roep om normen en waarden op school tijdens Ritzen) bleven altijd zo steken in vaagheid. Om welke normen en waarden moest het dan gaan? CDA-ers durfden op die vraag nooit rechtstreeks te antwoorden dat zij temidden van alle secularisering toch eigenlijk de christelijke normen zouden willen aanbevelen en kwamen dan vaak uit met een loflied op het gezin. Met onze normen en waarden over het gezin is echter niet veel mis. Het gros van de bevolking heeft een gezin en zet dat gezin bovenaan zijn lijst van dingen die in het leven belangrijk zijn. Overspel wordt veel minder getolereerd dan in de roerige jaren '70; het aantal kinderen dat vijf dagen per week naar een kinderdagverblijf gaat of een naschoolse opvang bezoekt is heel klein. Wat er bedoeld wordt met herwaardering van het gezin is mij een raadsel. Dat meer mensen formeel voor kerk en staat getrouwd moeten zijn? Dat echtscheiding juridisch moeilijker moet worden? Dat vrouwen nog minder moeten gaan werken dan zij nu al doen?

Maar zoals gezegd: het nieuwe debat is een stuk helderder. CDA-fractie leider Maxime Verhagen pleit ronduit voor terugkeer van de bede in de troonrede. Natuurlijk is dat weer een misser als je juist ook bezig was moslim medeburgers de scheiding van kerk en staat bij te brengen, maar we weten in elk geval waar we over praten. Nog duidelijker en beter is het pleidooi van minister Heinsbroek om het debat te laten gaan over omgangsvormen in de publieke ruimte en respect voor functionarissen met een publieke functie: de onderwijzer, de huisarts en de politie-agent. Dat lijkt een belangrijk onderwerp en met het gedrag van sommige burgers in de publieke ruimte is inderdaad het nodige mis. Iedereen kent de ergernis over afval op straat, hondenpoep, patiënten die zich agressief gedragen tegen hun huisarts, of die te vaak met futiele problemen naar het spreekuur komen, al te ongezeglijke kinderen op school en brutale monden tegen de treinconductor. Er blijft rond Heinsbroek natuurlijk het reeds vaak gesignaleerde probleem van de 'micro-consistentie' - is hij als snelheidsduivel nu de man om ons respect voor de politie bij te brengen? - maar laten we de minister het voordeel van de twijfel geven. In een interview met *Trouw* (4-9-2002) spreekt hij schoorvoetend de bereidheid uit zich aan de maximumsnelheid te houden. Misschien zal hij deze norm werkende weg verinnerlijken; er komt vast een moment waarop hij zich realiseert dat veiligheid op straat en maximumsnelheden ook nauw met elkaar samenhangen. Belangwekkender is wat je de 'macro-consistentie' zou kunnen noemen. Een overheid die burgers oproept respect te hebben voor publieke functionarissen en fatsoenlijk om te gaan met de openbare ruimte dient ook zelf heel zorgvuldig om te springen met publieke voorzieningen, gemeenschappelijke instituties en nutsbedrijven. 'Die tram is van ons allemaal', om nog maar eens een slagzin uit het verleden op dit terrein in herinnering te brengen, werkt veel minder goed als de overheid die tram zojuist heeft geprivatiseerd. 'Wees zuinig met de tijd van de dokter' (ook een zinnig advies) werkt niet goed als burgers die dokter zelf, particulier, per visite moeten betalen (met de tijd van de kapper hoef ik toch ook niet zuinig te zijn?). Brutale monden tegen de treinconductor (door Heinsbroek niet genoemd, maar toch een veelgeplaagd functionaris) komen niet alleen voort uit een gebrek aan innerlijke beschaving bij de passagiers, maar ook uit volstrekt terechte ergernis over de serviceverlening bij de NS, een bedrijf dat door onze overheid zo nodig verzelfstandigd moest worden. Een overheid die de Leidse universiteit zozeer het mes op de keel zet, dat deze instelling nu overweegt belangrijke collecties te gaan verkopen springt zelf niet zorgvuldig om met publieke goederen. Een overheid die wil gaan werken aan leefbaarheid in de buurt

moet beseffen dat gemeenten dat niet alleen kunnen realiseren met innerlijk beschaafde burgers; daar komen ook vuilnisbakken, vuilophaaldiensten en stadswachten aan te pas. Vanuit dit perspectief van de macro-consistentie vind ik het lovenswaardig dat Heinsbroek overweegt om de in gang gezette privatisering van de elektriciteit stil te zetten of terug te draaien. Vanuit ditzelfde perspectief is het ook lovenswaardig dat LPF-kamerlid Bonke grote bezwaren liet horen tegen de bezuinigingen op het hoger onderwijs. Een overheid die burgers oproept tot verstandig gebruik van publieke middelen en beschaafd gedrag in de publieke ruimte moet zelf de publieke voorzieningen en de publieke ruimte koesteren. Zo'n overheid kan burgers ook best uitleggen dat dat geld kost en dat lastenverlichting er dus even niet in zit.